

ראשי פרקים

- מבוא.....1**
- חלק ראשון: הסדר טיעון – כללי**
- 2.....מהו הסדר טיעון.
- 3.....הסוגים השונים של "הסדר הטיעון"
- 3.....התפתחות הסדר הטיעון במשפט הישראלי.
- 5.....היקף התופעה.
- 6.....סיווג הסדר הטיעון.
- חלק שני: חזרת התביעה מהסדר טיעון.....8**
- 9.....המניעים של התביעה לחתום על הסדר טיעון.
- 11.....באילו נסיבות רשאית התביעה לחזור בה מהסדר טיעון שעשתה עם נאשם.
- 13.....חובת התביעה להגן בפני בימ"ש של ערעור על הסדר הטיעון.
- 15.....דיבור של התביעה "בשני קולות"
- 16.....יישום ההלכה.
- 18.....משפט משווה – ארה"ב.
- חלק שלישי: חזרת הנאשם מהסדר טיעון.....19**
- 19.....ההודאה במשפט הפלילי.
- 22.....התנאים בהם יתיר בימ"ש לנאשם לחזור בו מהסדר טיעון.
- 26.....חזרת הנאשם מהסדר הטיעון לעניין העונש בלבד.
- 26.....משפט משווה ארה"ב.
- 29.....חזרה מהסדר טיעון עקב תכסיסנות של נאשם.
- חלק רביעי: חזרה מהסדר טיעון עפ"י דרישת צד ג'.....30**
- 31.....נפגע עבירה.
- 33.....ההלכה בעניין עתירות נפגעי עבירה עותרים ציבוריים ומתלוננים.
- 33.....משפט משווה.
- 31.....מעוניין אחר.
- סיכום.....34**
- ביבלוגרפיה.....35**

מבוא

"ההליך הפלילי מהווה מערכת מתואמת ומאוזנת של נורמות הבאה להגשים את המשפט הפלילי הסובסטיביבי. מטרתו של ההליך הפלילי היא להביא לזיכוי של החף מפשע ולהרשעתו של האשם."¹ המודל של ההליך הפלילי הקלאסי דומה לכללי משחק שנקבעו מראש, כללים שלצדדים להליך: התביעה וההגנה, אין אפשרות להשפיע עליהם.² "כללי המשחק" הנ"ל כוללים כללים מהותיים, ראיתים ופרוצדורליים, כשהמטרה המשותפת של מכלול הכללים הנ"ל, היא להבטיח "הליך הוגן" לנאשם. הכללים המרכזיים הבאים להבטיח "הליך הוגן" לנאשם, הם "חזקת החפות", והחובה הנגזרת ממנה, המטילה על התביעה את הנטל, להוכיח את אשמת הנאשם מעבר לכל "ספק סביר".³

תשומת לב רבה הושקעה במשך דורות, בפיתוח כללי משפט ראויים, אשר יבטיחו את קיום התכלית המרכזית הנ"ל של המשפט הפלילי, קרי, האבחנה בין האשמים לבין החפים מפשע.⁴ היתרון הגדול בניהול הוכחות במשפט הפלילי, נעוץ בכך, שסדרי הדין ודיני הראיות, מציבים לפני התביעה מכשולים ראייתיים להרשעות שווא: כללי קבילות, כללי רלוונטיות ומהימנות ורף הוכחה גבוה. בנוסף, המשפט בישראל מורה לשופטים, כי בפסק הדין, עליהם לנמק את החלטותיהם בהסבר אנליטי, והכרעותיהם נתונות לביקורת של ערכאות ערעור. ואולם תמונה זו של המשפט הפלילי היא תיאורטית ואידיאלית.⁵ בפועל, בעשורים האחרונים, רוב ההרשעות במערכת המשפט הפלילי הן בארץ והן בארה"ב אינן מתקבלות, לאחר עריכת משפט, אלא על פי הודאה של נאשם, הניתנת על ידו במסגרת הסכם טיעון.⁶

מוסד "הסדר הטיעון" משנה את המודל הקלאסי, במסגרתו נקבעים הכללים עליהם דובר לעיל, ומאפשר לצדדים (במגבלות מסוימות), שליטה בתוצאות ההליך. המשתנים השונים של ההליך הפלילי, הופכים במצב זה ל"קלפי מיקוח" של הצדדים. הנאשם "סוחר" בזכות השתיקה שלו, ובזכותו לנהל הליך משפטי להוכחת חפותו, והתביעה "סוחרת" בחומרת העברות המופיעות בכתב האישום, ובעתירה לגובה הענש, באופן שבתמורה לכך, שהנאשם מוותר על זכויותיו, הוא מקבל מהתביעה הקלות שונות כגון, המרת סעיפי האישום לעברה קלה יותר או עתירה לעונש מופחת.⁷

על הסדרי טיעון נכתב רבות וארוכות, הן על הפן התאורטי שבמוסד זה, לרבות המוסריות שבעצם עריכת "מקח וממכר" בהוראות הליך הפלילי ובחירותו של הנאשם, והן על הפן הפרוצדורלי שבהליך. מטרתה של עבודה זו היא לברר, באילו תנאים רשאי צד לחזור בו מהסדר טיעון, ובאילו תנאים, אם בכלל, יבטל בימ"ש הסדר טיעון עפ"י בקשת צד ג'. החלק הראשון של העבודה ייתן רקע לפרקים שיבואו אחריו, ויעסוק בקצרה בהגדרת הסדר הטיעון, הצורות השונות של הסדר הטיעון, התפתחות קצרה של מוסד הסדר הטיעון במשפט הישראלי, היקף התופעה, והסיווג המשפטי של הסדר הטיעון – סיווג שביהמ"ש יחסו לו חשיבות לצורך בדיקת תנאי החזרה מההסדר.

¹ע"פ 639/79 דוד אפללו נ' מדינת ישראל, לד(3) 561 (1980)

²טליה פישר "גבולות השליטה של הצדדים בהליך הפלילי" עיוני משפט כט(2) (ספטמבר 2006) 377, 379

³עמי קובו "נאשמים בלתי עקביים בבית המשפט מודים באשמה וטוענים לחפותם" (הוצאת נבו) תש"ע-2009, עמ' 49

⁴שם, שם

⁵קנת מן "סדר דין מינהלי פלילי: הסדרי טיעון, הרשעות שווא של נאשמים ופיקוח שיפוט" טרם פורסם. מופיע באתר האינטרנט בכתובת

https://law.tau.ac.il/sites/law.tau.ac.il/files/media_server/law_heb/Law_Society_Culture/Kenneth_Man2.pdf

⁶פישר הע"ש 2 לעל

⁷שם, עמ' 379-380

החלק השני של העבודה יעסוק במאשימה, ויברר באילו מקרים רשאית המאשימה לחזור בה מהסדר טיעון. לאחר שאצביע על העקרונות שנקבעו בעניין זה בבימ"ש העליון, אבדוק מס' פסקי דין, שניתנו בעת האחרונה בערכאות הנמוכות יותר, במטרה לברר כיצד מיושמות הלכות אלה בערכאות הנמוכות. החלק השלישי של העבודה יעסוק בעקרונות שנקבעו ביחס לחזרת הנאשם מהסדר הטיעון, ואף בסופו של פרק זה, אבחן את יישום העקרונות הנ"ל, במס' פסקי דין, שניתנו בעת האחרונה, בערכאות הנמוכות יותר. החלק הרביעי של העבודה יעסוק בביטול עסקת טיעון ע"י צדדי ג', לרוב נפגעי עבירה.

חלק ראשון: הסדר טיעון – כללי

מהו הסדר טיעון

אין הגדרה מוסכמת למוסד "הסדר טיעון". חלק מההגדרות להסדר טיעון, מדברות על "ויתור" של הנאשם, כנגד תמורה שהוא מקבל מהתביעה. דוגמא להגדרה ממין זה היא ההגדרה לפיה, הסדר טיעון הוא "הסכם מחייב בין תביעה להגנה, שלפיו הנאשם יודה באשמה, בתמורה לכך שהתובע יפעל בצורה מסוימת"⁸ דוגמא אחרת להגדרה, המדגישה את "הויתור" של הנאשם, היא ההגדרה, כי: "הסדר טיעון הנו הסכם בין התביעה לבין הנאשם, במסגרתו מתחייב הנאשם, להודות בעובדות כתב האישום, ולקיים תנאים כמפורט בהסכם, בתמורה להסכמת התביעה לפעול בדרך מסוימת, העשויה להשפיע על תוצאות ההליך הפלילי"⁹

חלק מההגדרות מדברות על "ויתור" של התביעה תמורת "הודאת הנאשם". הגדרה זו היא ההגדרה המקובלת בפסיקה, המגדירה הסדר טיעון כ: "הסכם בין תובע לנאשם, שהתביעה מתחייבת בו לוותר על חלק מהאשומים המיוחסים לנאשם, או להמיר אישום חמור באישום קל, או לוותר לנאשם ויתור אחר, המעניק לו הקלה בקשר לתוצאות המשפט, בתמורה להודיית הנאשם בעובדות שיש בהן כדי להרשיעו"¹⁰ הגדרה נוספת, המאזנת בין שתי סוגי ההגדרות הנ"ל, היא ההגדרה המופיעה בהנחיות פרקליטות המדינה לעניין הסדר טיעון, שם מוגדר הסדר טיעון כ: "הסדר טעון הינו הסכם בין התביעה לבין נאשם או בא כוחו באשר לסעיפי האישום - או לפרטים בכתב אישום, או בדבר העונש אשר יוטל על הנאשם, או באשר לנושא אחר הקשור בתוצאות המשפט"¹¹

ההבדלים בין ההגדרות הנ"ל, כמו גם הקביעה מיהו הצד "המוותר" על פי ההגדרה, אינם מהותיים, והם נובעים מהבדל בנקודת ההשקפה. השקפה אחת גורסת, כי הסדר הטעון הוא הסכם הכפוף לדיני החוזים, והשקפה אחרת גורסת, כי "הסדר טעון" היא פעולה שלטונית חד צדדית של המאשימה¹². נראה כי אלה המצדדים בהשקפה האחרונה לעיל, הם אלה שמצביעים בהגדרת "הסדר הטיעון" על "ויתור" התביעה. בכל מקרה, למרות ההבדל בהשקפה, לא קיים הבדל מהותי בין ההגדרות. האלמנטים המשותפים לכל ההגדרות הנ"ל הם שלושה: הראשון - הצדדים להסדר: הנאשם מצד אחד והתביעה מצד שני, השני: "ההודאה" של הנאשם והשלישי - פעולה מסוימת של התביעה בעקבות "הודאה" זו.

⁸דינה צדוק "הסדרת השימוש בהסדר טיעון במשפט הפלילי סקירה משווה" הכנסת מרכז המחקר והמידע - פורסם באתר האינטרנט שלהכנסת עמ' 1

⁹הצ"ח סדר הדין הפלילי (תקון מס' 19) (הסדר טיעון) תשנ"ה-1995 כמופיע אצל אורן גזל "ענישה בהסכמה חלופות להליכי

משפט בפלילים עבודה לצורך קבלת תואר דוקטורט עמ' 216 (פורסם בנבו)

¹⁰ע"פ 1958/98 פלוני נ' מדינת ישראל פ"ד נה(1) 577, 589 להלן: "פרשת פלוני" וכן בג"ץ 681/12 שחר מרים גרינשפן נ' היועץ המשפטי לממשלה (פורסם בנבו, 19.09.2012)

¹¹הנחיות פרקליטות המדינה-הנחיה מס' 8.1 "הנחיות לעריכת הסדר טיעון"

¹²ראה להלן סיווג הסדר הטיעון